

FREDESBORG
KOMMUNE

Kortlægning af kulturmiljøer

2014

19: Kongevejen

FRIKOMMUNE
-FRISAT OFFENTLIG SEKTOR

Kolofon

Udgivet november 2014

Udgivet af

Fredensborg Kommune
Center for Plan og Miljø
Fredensborg Kommune
Egevangen 3B | 2980 Kokkedal

www.fredensborg.dk

Udarbejdet af

COWI A/S og NIRAS A/S

Kortlagte kulturmiljøer 2014

- 01 - Slotsbyen
- 02 - Asminderød
- 03 - Gl. Humlebæk og Gl. Humlebæk Havn
- 04 - Krogerup
- 05 - Gl. Strandvej/Kystvej
- 06 - Humlebæk Stationsområde
- 07 - Studiebyen i Humlebæk
- 08 - Sletten
- 09 - Nivaagaard og teglværkerne
- 10 - Bebyggelse ved Nivå Station og villakvarteret ved Vinkelvej
- 11 - Nivåvænge og Åtoften
- 12 - Brønsholmsdal og Egedal
- 13 - Jellerød Parkvej
- 14 - Et udsnit af Kokkedal
- 15 - Grønholt
- 16 - Langstrup
- 17 - Gunderød
- 18 - Karlebo inkl. ejerlav
- 19 - Kongevejen
- 20 - Parforcevejene

Indholdsfortegnelse:

Hvad er SAVE?	3
Hvad er kortlægning af kulturmiljøer?	3
Kort over afgrænsning af kulturmiljøet ved Kongevejen.....	4
Identifikation	5
Bærende værdier og sårbarhed	5
Natur/kulturgrundlag	8
Udviklingshistorie.....	8
Rumlige og arkitektoniske hovedtræk	8

Hvad er SAVE?

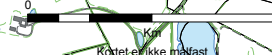
SAVE (Survey of Architectural Values in the Environment) er en metode til at kortlægge, registrere og vurdere bevaringsværdier i bymiljøer og bygninger. Den engelske titel illustrerer, at systemet blev udviklet som en almen byarkitektonisk undersøgelsesmetode, der også kunne finde anvendelse uden for landets grænser. Udviklingen af SAVE-systemet blev igangsat af Planstyrelsen i 1987 med forsøgsregistrering i Præstø, Suså og Fladså kommuner og fortsættelse i 1988 i Roskilde, Nakskov og Esbjerg kommuner. På baggrund af disse forsøg udvikledes det egentlige SAVE-system, der blev taget i brug i 1991 og efterfulgt af den første SAVE-vejledning fra 1992.

SAVE-systemet blev udviklet for at kortlægge bygninger og bymiljøer i en hel kommune ad gangen. Det vil sige en vurdering af alle enkeltbygninger opført før 1940 samt en registrering af bebyggede miljøer i byen og på landet, de såkaldte bebyggede strukturer. Formålet med SAVE-undersøgelserne var at danne grundlag for, at bevaringsværdierne kunne optages i lokalplaner og kommuneplaner. Og gennem atlasarbejdet at skabe bred forståelse for kommunens byarkitektoniske kvaliteter hos borgere, foreninger, politikere og embedsfolk.

Hvad er kortlægning af kulturmiljøer?

Formålet med SAVE-kortlægning af de bebyggede strukturer/kulturmiljøer er at etablere et grundlag for lokalplanlægning eller anden helhedsorienteret områdeplanlægning, der tager udgangspunkt i de eksisterende landskabelige, kulturhistoriske og arkitektoniske kvaliteter og i de enkelte bebyggelsesmiljøers karakter eller særpræg.

Begrebet "bebygget struktur" dækker over sammenhængende bebyggelser, der kan rumme en eller flere delstrukturer – fra købstæder, forstæder, landsbyer, stationsbyer, husmandsudstyknings-, stok- og rækkehusbebyggelser til herregårds- og industrianlæg og havneområder. Kortlægningen af de bebyggede strukturers kvaliteter sker efter en overordnet systematik som er beskrevet i Kulturarvsstyrelsens vejledning 'SAVE, Kortlægning og registrering af bymiljøers og bygningers bevaringsværdi'.

Kortet er ikke målfast

IDENTIFIKATION Kongevejen

Vejen og landskabet

Signaturforklaring:

- Kig, sigtelinje
- Udsigt, vue
- Dominerende bygningsværk
- Nærhedszone
- Bebyggelsesmønster

Kortet er ikke målfast © Fredensborg Kommune

Asminderød

Kulturmiljøafgrænsning

Lønholt

Hesselrød

Vejenbrød

Karlebo

Avderød

Kig over
Landskabet

Hørsholm

Identifikation

Navn: Kongevejen, vejen og landskabet
Tema: Skov og veje; Kongernes Nordsjælland;
Landskab, transport.
Periode: 1700-tallet

Fortælling:

Fredensborg Kongevej er med sit forløb fra Fredensborg til Hørsholm bevaret intakt over århundreder. Der findes et forgrenet net af gamle, krogede landeveje, hvor man finder den største del af den ældre bebyggelse i Fredensborg Kommune og så findes der Kongevejene. De to vejstrukturer har eksisteret uafhængigt af hinanden i århundreder, fordi kongen og almuen ikke brugte de samme veje. De kurvede ældre "alfare" veje falder smukt ind i områdets kuperede terræn, mens Kongevejene er anlagt med rette linjer, der skærer gennem skov og agerland og tydeligt eksponerer egnens bakkeland.

Kongevejen er dermed et billede på kongemagtens evne og vilje til at etablere infrastruktur på et meget tidligt tidspunkt.

Afgrænsning:

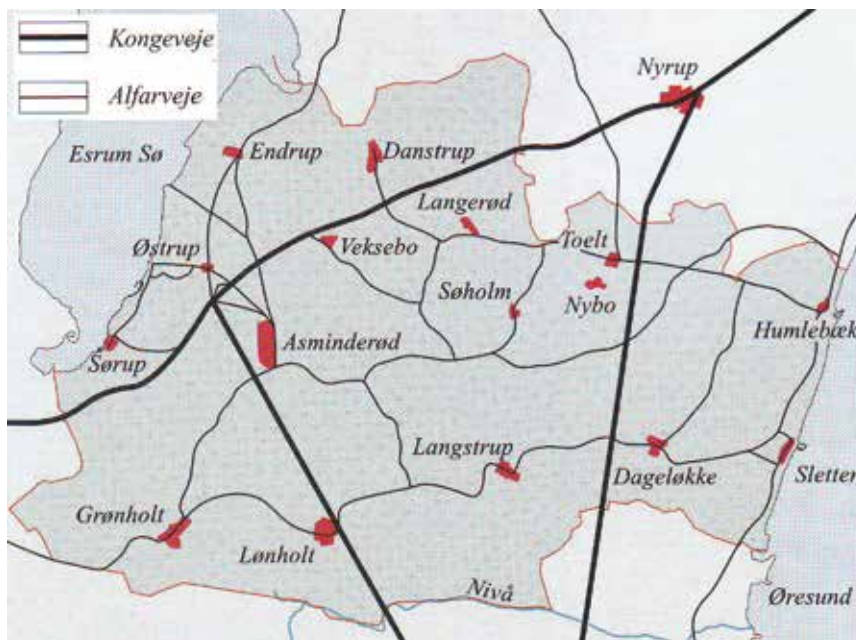
Kulturmiljøet er afgrænset til det vejforløb, som hedder Kongevejen og Fredensborg Kongevej. Mod nord starter afgrænsningen ved Kongevejens start ved rundkørslen lige syd for Fredensborg. Mod syd afgrænses vejforløbet af motorvejens start, hvor Fredensborg Kongevej føres hen over Helsingør-motorvejen. Langs hele vejens forløb afgrænses

kulturmiljøregistreringen af vejnettet, således at private grunde ikke er omfattet af registreringen. Der udpeges langs registreringen en nærhedszone til Kongevejen og Fredensborg Kongevej, hvor blandt andet bebyggelsesmønstret er kortlagt. Nærhedszonen har gennemgået forandringer og bebyggelse er skudt op og anden bebyggelse er nedrevet siden vejens oprindelse. Der er dog et tydeligt bebyggelsesmønster omkring vejen, hvor bygninger er placeret tæt på vejen og gerne med facader parallelt med vejen. Nærhedszonen har en bredde på 50 meter fra vejkant, da bebyggelse og beplantning i denne zone har en væsentlig betydning for oplevelsen af forløbet langs Kongevejen og Fredensborg Kongevej.

Bærende værdier og sårbarhed

Bærende værdier beskriver de grundlæggende strukturer, som skal bevares for at områdets karakter og fortælling kan sikres.

De bærende værdier afspejler områdets tilblivelse og centrale funktioner og omfatter Kongevejen samt en nærhedszone til kongevejen. Den bærende værdi for Kongevejen er det lange lige ubrudte vejforløb fra Fredensborg til Hørsholm. Vejen 'knækker' lige nord for Vejenbrødvej, men det sydlige forløb opleves stadig som et langt, ubrudt vejstykke gennem det nordsjællandske kuperede terræn. Milestenene langs Kongevejen bærer et centralt vidnesbyrd om vejens historiske betydning sammen med stenkister samt broer over åløbene, der endnu er bevaret.

Kort over de to vejtyper: alfareveje og kongeveje i den tidligere Fredensborg-Humlebæk Kommune. Alfareveje forbinder landsbyerne, mens kongevejene forbandt de nordsjællandske kongeresidenser over store afstande, f.eks. Frederiksborg, Hørsholm, Fredensborg og Kronborg. Kilde: Fredensborg-Humlebæk Kommuneatlas, 2002.

Milesten på Kongevejen.

Mindre betydende værdier som afspejler den senere udvikling i området er eksempelvis rundkørslen i Fredensborg vest for Asminderød og trafikreguleringen syd for Avderødvej.

Sårbarhed:

Sårbarhed beskriver ændringer, som umiddelbart vil være sandsynlige i området og som vil skade de bærende værdier.

Kongevejen og Fredensborg Kongevej er en kommunevej, hvilket betyder, at Fredensborg Kommune ejer vejen. Vejen anvendes i dag til bilkørsel mellem Fredensborg og Hørsholm.

Kongevejens forløb står stadig tydeligt fra Fredensborg til Hørsholm, men vejen vil være sårbar over for projekter, der ændrer vejens forløb. Det kan eksempelvis være yderligere rundkørsler eller omlægninger af vejen af hensyn til trafiksikkerhed eller nye vejtilslutninger.

Rundkørsel syd for Asminderød bryder Kongevejens lange lige forløb gennem landskabet. Rundkørsels forhøjning er en visuel barriere i oplevelsen af vejens samlede forløb gennem landskabet.

Kongevejen er i dag præget af tæt beplantning langs vejen. Både læbælter og skovbeplantning langs vejen præger forløbet fra Fredensborg til Hørsholm.

Steder, hvor der er et åbent kig til landskabet, kan sikres ved at beplantning langs vejen undgås. En del steder langs Kongevejen og Fredensborg Kongevej har træerne nået en sådan alder, at ders trækroner hænger ind over vejen. Oplevelsen af Kongevejen og det omkringliggende landskab sløres af tæt beplantning langs vejen, særligt på den nordlige del.

Kig langs Kongevejen syd for Asminderød, hvor beplantningen lukker sig omkring vejen.

Ældre træer understreger vejens lige forløb og bidrager til den varierede oplevelse af omgivelserne langs Kongevejen. Kig fra Lønholt mod Hørsholm.

Bebyggelse langs vejen, Lønholt. Kig syd for Lønholt mod Hørsholm.

Landskabet åbner sig syd for Asminderød på vej mod Hørsholm

Kig langs Kongevejen nord for Hesselrød mod Hørsholm.

Kongevejen set fra Hesselrød mod Hørsholm.

Oplevelsen af Kongevejen er således sårbar overfor yderligere tilplantning og hegning, som slører den visuelle sammenhæng mellem vej, landskab og bebyggelse.

Milestene langs Kongevejen og Fredensborg Kongevej sløres af beplantning, på lige fod med stenkisterne og broerne.

800-meter sten nord Hesselrød.

Natur/kulturgrundlag

Beskriver det grundlag, som kulturmiljøet er opstået i (for landsbyer o.lign. vil det være naturgrundlaget, mens det for eksempelvis forstadsområder o.lign. vil være den forudgående bebyggelsesmæssige kontekst).

Kongevejen gennemløber det bakkede plateau, der strækker sig mellem Esrum Sø og Øresundskysten. Fra bakketoppene i området er der storslåede udsigter over det varierede terræn og stedvist over Øresund og Sverige. De højeste punkter i Fredensborg Kommune ligger i ca. 55 meters højde, mens landskabet omkring Hørsholm er knapt så kuperet.

Bakkerne er aflejret bag stilsandslinien for en isbevægelse fra øst. Stilsandslinjen danner en højderyg, der strækker sig gennem Gribsskov fra nord til syd. Bag højderyggen ligger Esrum Sø i en stor grube i overfladen, et såkaldt dødishul.

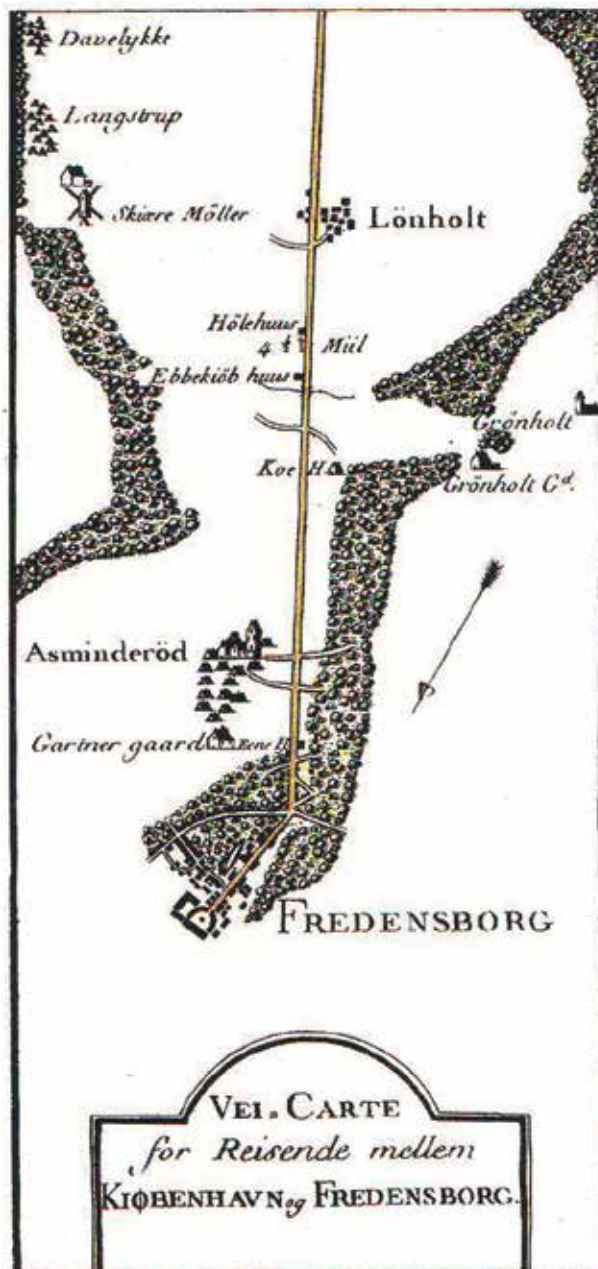
I 1500-tallet lod Frederik II og Christian IV anlægge særlige veje mellem slottene til transport, der oprindeligt var forbeholdt kongen eller dem, han tillod at passere vejboerne. En af disse veje er kongevejen (Hillerødvej og Helsingørvej) fra Frederiksborg til Kronborg, der passerer Fredensborg. Ved vejreformer i slutningen af 1700-tallet blev bygget et antal store hovedveje: Chausséerne, bl.a. vejanlægget Kongevejen mellem Vibenhushus over Hørsholm og Fredensborg. Kongevejen og Fredensborg Kongevej, der her er beskrevet som kulturmiljø, indskrives sig i dermed i kongernes udvikling og forvaltning af Nordsjælland.

Udviklingshistorie

Beskriver i hovedtræk den udvikling, som har ledt frem til kulturmiljøets nuværende fremtræden med fokus på de aspekter, som har betydning for den fysiske og strukturelle udvikling.

Kongevejen mellem Fredensborg og Hørsholm er den sidste kongelige vej, der er anlagt. Vejen blev anlagt i 1774-75. Ved kongevejenes bomme opkrævedes afgift. Offentligheden havde således adgang til vejene fra dens indvielse og bompengesystemet blev hermed introduceret i Danmark. Anlægget af kongevejene kan ses som en del af den store omdannelse af samfundet, som skete i disse år, herunder ikke mindst landboreformerne.

De private kongeveje var selvfølgelig udtryk for et behov for ny, effektiv infrastruktur. Men de var samtidig magtdemonstrationer overfor en befolkning med nedslidte alfarveje. I de øvrige nordiske lande er private kongeveje ukendte; kongeveje betegner her kun større alfarveje. De danske kongers veje var forvarslere om det nye danske vejbyggeri fra slutningen af 1700-tallet. Til forskel fra tidligere blev de nye

I 1764 godkendes plan og forslag til vejanlæg mellem Vibenhushus over Hørsholm til Fredensborg. Planen blev udarbejdet af schweizisk ingeniør Jean Marmillod, der havde sin erfaring fra franske vejanlæg. Nord vender nedad på kortet. Forfærdiget efter N. Morvilles plan. Kilde: Fredensborg-Humblebæk Kommuneatlas, 2002.

kongeveje i 1500- og 1600-tallet projekteret og anlagt efter rette linjer. Der blev gravet grøfter langs vejene og vejbanen jævnedes med grus og sand stedvis suppleret med stenbrolægning.

En stor del af de ældre kongelige veje åbnedes efterhånden for offentligheden; fra 1700-tallet fik de tildelt navnet Kongevej, selvom de - ofte med ændret linjeføring - indgik i det almindelige landevejssystem.

Kort over Lønholm ca. 1816. Her ses strukturen tydeligt omkring Lønholm, som er tidligere end Kongevejens anlæg og Kongevejens lige linieføring og udstykningen af grunde langs Kongevejen. Kortet er ikke orienteret stik nord. Kilde: Geodatastyrelsen, historiske kort, Lønholm By, Grønholm, 1816.

Rumlige og arkitektoniske hovedtræk

Bebyggelse

Kongevejen og Fredensborg Kongevej er kendetegnet ved, at der i dag findes spredt bebyggelse langs vejen fra Fredensborg til Hørholm. Bebyggelsens tæthed og karakter rummer dog stor variation langs hele forløbet.

Mod nord starter Kongevejen i Fredensborg og Asminderød og gennemløber her relativt tæt bebyggelse. Syd for Asminderød åbner landskabet sig for blot at lukke sig igen nord for Lønholm. Langs Kongevejen, fra nord for Lønholm til Hesselrød, er selve strukturen af bebyggelsen udlagt efter Kongevejens linieføring. Denne bebyggelse opleves sporadisk på grund af afskærmende beplantning samt hegn, men enkelte steder er husene synlige fra vejen.

Det nedlagte og moderniserede mejeri, beliggende Kongevejen 57 lige nord for Hesselrød, træder tydeligt frem langs Kongevejen med sin høje, hvide og funktionalistiske facade.

Bebyggelse langs Kongevejen; butik på hjørnet af Kongevejen og Grønholtsvej. Kig mod Hørholm.

Det nedlagte mejeri, Kongevejen 57.

Landskab og beplantning

Landskabet langs Kongevejen og Fredensborg Kongevej er karakteriseret ved tre overordnede hovedtræk.

Mod nord, syd for Asminderød, hvor vejen ikke længere er gennemløbet bymæssig bebyggelse, er oplevelsen af vejen kendetegnet ved tæthed i beplantningen langs vejen.

Når Kongevejen nærmer sig Lønholt karakteriseres forløbet af dels grønne hegn og tæt beplantning men også en variation i alder, højde og træsorter langs vejen sammen med kig til det omkringliggende landskab.

Selve vejens forløb er en ret linie gennem landskabet, så Kongevejen og Fredensborg Kongevej stiger og falder i takt med landskabet. Dette giver en unik oplevelse af det bakkede plateau, der strækker sig mellem Esrum Sø og Øresundskysten.

Kig langs Kongevejen mellem Asminderød og Lønholt.

Kongevejens start i Fredensborg. Kig mod syd, Asminderød.

Kig langs Kongevejen, set mod syd, nord for Lønholt.

Bebyggelse langs vejen. Kig mod syd, Asminderød.

Kig langs Kongevejen, syd for Lønholt.

Kig langs Kongevejen, hvor landskabet åbner sig, set mod syd, syd for Hesselrød.

Kig mod nord, syd for Hesselrød tæt ved tilslutningen til Helsingørmotorvejen i Hørsholm.

Mod syd karakteriseres oplevelsen af landskabet omkring Fredensborg Kongevej, ved at landskabet åbner sig og falder ned mod Hørsholm og motorvejstilslutningen til Helsingørmotorvejen. Her findes det store kig ud over landskabet.

Kig mod syd, syd for Hesselrød, tæt ved tilslutningen til Helsingørmotorvejen.

Kilder:

Fredensborg - Humlebæk Kommuneatlas, Byer og Bygninger, 2002, Kulturarvsstyrelsen, Kulturministeriet.

Historiske kort på nettet, Miljøministeriet, Geodatastyrelsen.

Den Store Danske, Gyldendals åbne encyklopædi.